

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“
Скопје

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

НА ТЕМА:

„Криминалитетот на жената во периодот од 2005-2015,
со посебен осврт врз виктимолошките аспекти“

Кандидат - подносител:

м-р Елена Максимова

Ментор:

Проф. д-р Гордана Лажетик

Скопје

2018

Податоци за докторската дисертација

<i>Ментор:</i>	проф. Д-р Гордана Лажетиќ
<i>Наслов:</i>	Криминалитетот на жената во периодот од 2005-2015, со посебен осврт врз виктимолошките аспекти
<i>Научна област:</i>	право
<i>Научна дисциплина:</i>	кривично право
<i>Број на табели:</i>	41
<i>Број на графикони:</i>	37
<i>Број на слики:</i>	2
<i>Број на прилози:</i>	4
<i>Вкупен број на страници:</i>	425
<i>Вкупен број на страници на текст:</i>	363
<i>Вкупен број на зборови:</i>	138658

Содржина

В О В Е Д.....	8
I. Општествена и научна оправданост на темата	8
II. Цели, значење и очекуван научен придонес	10
III. Предмет, тези и работни хипотези на истражувањето.....	11
IV. Методологија на истражувањето	13
ДЕЛ ПРВИ (теоретски дел).....	Error! Bookmark not defined.
<i>ГЛАВА ПРВА: ЗА ПОТРЕБАТА ОД ПРОУЧУВАЊЕ НА КРИМИНАЛИТЕТОТ НА ЖЕНИТЕ</i>	Error! Bookmark not defined.
I. НАУЧЕН ОСВРТ КОН ЖЕНАТА ВО УЛОГА НА СТОРИТЕЛ НА КРИВИЧНИ ДЕЛА.....	Error! Bookmark not defined.
II. ДОСЕГАШНИ СОЗНАНИЈА	Error! Bookmark not defined.
1. Историски развој на научната мисла каде жената како сторител на кривични дела има централна позиција.....	Error! Bookmark not defined.
2. Современо научно третирање на жената сторител на кривични дела.....	Error! Bookmark not defined.
3. Научни достигнувања во Република Македонија на тема жена-криминалец.....	Error! Bookmark not defined.
<i>ГЛАВА ВТОРА: ФЕНОМЕНОЛОШКИ АСПЕКТИ НА КРИМИНАЛИТЕТОТ НА ЖЕНАТА.....</i>	Error! Bookmark not defined.
I. ВИДОВИ КРИВИЧНИ ДЕЛА ВРШЕНИ ОД ЖЕНИ СТОРИТЕЛИ, СТРУКТУРА И РАЗНОВИДНОСТ	Error! Bookmark not defined.
1. Историски осврт на феноменолошките карактеристики на женското престапништво, со посебен акцент на Средниот Век	Error! Bookmark not defined.
2. Моментални состојби.....	Error! Bookmark not defined.
2.1 Насилен криминалитет	Error! Bookmark not defined.
2.1.1 Чедоморство.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.2 Убивства.....	Error! Bookmark not defined.

2.2 Имотен криминалитет..... **Error! Bookmark not defined.**

2.3 Професионален криминалитет..... **Error! Bookmark not defined.**

2.3.1 Криминалитет на „розовите јаки“ **Error! Bookmark not defined.**

II. ПРОФИЛИРАЊЕ НА ЖЕНАТА КАКО СТОРИТЕЛ НАСПРОТИ МАЖОТ ОД АСПЕКТ НА ВОЗРАСТА И ОРГАНИЗИРАНОСТА **Error! Bookmark not defined.**

1. Полнолетни сторители **Error! Bookmark not defined.**

1.1 Старечки криминалитет **Error! Bookmark not defined.**

1.2 Старосни категории и помеѓу помлади полнолетни лица и групата на „старечки криминалитет“ **Error! Bookmark not defined.**

1.3 Помлади полнолетни лица – проширена група **Error! Bookmark not defined.**

2. Деца..... **Error! Bookmark not defined.**

3. Здружувањата кај жената со цел вршење кривични дела, поим и значење.. **Error! Bookmark not defined.**

ГЛАВА ТРЕТА: ЕТИОЛОГИЈА НА КРИМИНАЛИТЕТ НА ЖЕНАТА ... **Error! Bookmark not defined.**

I. ПРИЧИНИ ЗА ВПУШТАЊЕ ВО ВРШЕЊЕ КРИВИЧНИ ДЕЛА..... **Error! Bookmark not defined.**

1. Биофизички и психолошки теории за објаснување на криминалитет на жена **Error! Bookmark not defined.**

2. Социо-културни теории за објаснување на криминалитет на жена **Error! Bookmark not defined.**

2.1. Економски теории за објаснување на криминалитет на жена **Error! Bookmark not defined.**

II. ПОСЛЕДИЦИ ОД ВПУШТАЊЕ ВО КРИМИНАЛ. **Error! Bookmark not defined.**

1. Социо – изолација..... **Error! Bookmark not defined.**

2. Импликации врз семејниот живот **Error! Bookmark not defined.**

3. Социјална и професионална ексклузија на жената . **Error! Bookmark not defined.**

4. Рецидивизам..... **Error! Bookmark not defined.**

ГЛАВА ЧЕТВРТА: ВИКТИМОЛОГИЈАТА И КРИМИНАЛИТЕТОТ НА ЖЕНАТА .Error!

Bookmark not defined.

I. ЗА ВИКТИМИЗАЦИЈАТАError! Bookmark not defined.

1. Виктимизирана жена, ризик фатори и последици...Error! Bookmark not defined.

II. ВИКТИМИЗАЦИЈА КАКО РЕЗУЛТАТ НА СЕМЕЈНО НАСИЛСТВОError!

Bookmark not defined.

1. Жената како жртва на семејно насилствоError! Bookmark not defined.

1.1 Семејното насилство и насилството врз жената во Република Македонија, од законска уреденост до криминолошки приказ .Error! Bookmark not defined.

2. Жената – сторител на семејно насилствоError! Bookmark not defined.

3. Од жртва до сторител на кривични дела во рамки на семејствотоError! Bookmark not defined.

3.1 Жени кои убиваат (или повредуваат) во рамките на семејството во самоодбрана и што потоа.....Error! Bookmark not defined.

3.1.1 “Intimate partner abuse“ – “Intimate partner homicide”, не секој удар е индикатор за вистинскиот насилник.....Error! Bookmark not defined.

3.1.1.1 “Intimate partner violence” во истополови женски заеднициError! Bookmark not defined.

ДЕЛ ВТОРИ (емпириски дел).....Error! Bookmark not defined.

ГЛАВА ПРВА: СТАТИСТИЧКИ ПОДАТОЦИ ЗА КРИМИНАЛИТЕТОТ НА ЖЕНАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈАError! Bookmark not defined.

I. ЗА СОСТОЈБАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈАError! Bookmark not defined.

1. Видови криминалитети вршени од страна на жената во РМ (2005 - 2015) .. Error! Bookmark not defined.

2. Најчести криминалитети вршени од страна на жената во РМ (2005 - 2015) Error! Bookmark not defined.

II. ПРОФИЛ НА ОСУДЕНИ ЖЕНСКИ ЛИЦА ВО РМError! Bookmark not defined.

1. Профилирање на жени осудени за кривично дело во РМ од аспект на возраст **Error! Bookmark not defined.**
2. Профилирање на жени осудени за кривично дело од аспект на образование во РМ
..... **Error! Bookmark not defined.**
3. Рецидивизам кај женската осуденичка популација во РМ.... **Error! Bookmark not defined.**

ГЛАВА ВТОРА: НАВЛЕГУВАЊЕ ВО ОПШТЕСТВЕНИ ПОРИ – ПРОУЧУВАЊЕ НА КРИМИНАЛИТЕТОТ НА ЖЕНИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД АСПЕКТ НА ЖЕНИТЕ-ОСУДЕНИЧКИ..... **Error! Bookmark not defined.**

**I. ЗАТВОРЕНИЧКОТО ОПШТЕСТВО ЗА ЖЕНАТА И ЗАТВОРОТ КАКО
КАЗНА** **Error! Bookmark not defined.**

1. За жените затворенички..... **Error! Bookmark not defined.**
2. Бангочки правила – lex ferenda..... **Error! Bookmark not defined.**
3. Пенитенцијарни услови во РМ за жени - осуденички **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.1 Родова сензибилизација во правна уреденост на положбата на жените – осуденички во РМ **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2 Осврт на Народниот Правобранител за пенитенцијарните услови на жените во РМ за периодот од 2010 – 2015 година **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.3 Депривации кај затворената жена во РМ – досегашни нотираны опсервации **Error! Bookmark not defined.**
4. Краток компаративен осврт на пенитенцијарните услови за жени – осуденички во државите на поранешна Југославија..... **Error! Bookmark not defined.**
 - 4.1 Република Србија..... **Error! Bookmark not defined.**
 - 4.2 Република Хрватска **Error! Bookmark not defined.**
 - 4.3 Република Црна Гора **Error! Bookmark not defined.**
 - 4.4 Република Босна и Херцеговина **Error! Bookmark not defined.**
 - 4.5 Република Словенија **Error! Bookmark not defined.**

**II. ЗА ИЗРЕЧЕНИТЕ ЗАТВОРСКИ КАЗНИ ВРЗ ЖЕНИТЕ ВО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА (истражување во КПД Идризово).....Error! Bookmark not
defined.**

1. Резултати од податоците добиени од управата за извршување на санкции и Управата
на КПД Идризово **Error! Bookmark not defined.**

2. Резултати од анкетен прашалник спроведен врз женските осуденички во КПД
Идризово..... **Error! Bookmark not defined.**

2.1 Профилот на жената затвореничка во РМ согласно резултатите од анкетниот
прашалник **Error! Bookmark not defined.**

2.2 Рецидивизмот кај жената – затвореничка **Error! Bookmark not defined.**

2.3 Претходна виктимизација на жената осуденичка на казна затвор **Error! Bookmark
not defined.**

2.4 За третманот на затвореничките **Error! Bookmark not defined.**

3. Case – study истражување во КПД Идризово **Error! Bookmark not defined.**

3.1 *Интервју бр.1* **Error! Bookmark not defined.**

3.2 *Интервју бр.2* **Error! Bookmark not defined.**

3.3 *Интервју бр.3*..... **Error! Bookmark not defined.**

3.4 *Интервју бр.4*..... **Error! Bookmark not defined.**

4. Компаративен табеларен приказ на процентуалната застапеност на женската
затвореничка популација во поголемите земји низ светот **Error! Bookmark not
defined.**

5. Заклучок од истражувањето **Error! Bookmark not defined.**

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА..... **Error! Bookmark not defined.**

I. Прогнозирање за појавата **Error! Bookmark not defined.**

II. Препораки и заклучоци..... **Error! Bookmark not defined.**

ПРИЛОЗИ:..... **Error! Bookmark not defined.**

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА..... **Error! Bookmark not defined.**

В О В Е Д

„Во криминологијата општоприфатена и теоретски и емпириски е проверена тезата дека успешното спречување, сузбивање и превенирање на криминалитетот воопшто и одделни видови на криминалитет, е во непосредна зависност од јасното, целосно и сеопфатно дефинирање на појавата што е предмет на научен интерес.“

(Љупчо Арнаудовски, 2005)

I. Општествена и научна оправданост на темата

Живееме во општество кое е кроено по теркот на мажот и кое е предводено од компетитивноста, перформансот, успехот и самодовербата. Затоа и долги години на криминалитетот е гледано како на „машки занает“, а пред сè поради телесните и психички predispozicii кои ги делат мажите од жените. Па со оглед на чувствителноста во карактерот и кривкоста во физиономијата, криминолошки и кривично – правно, жените се доживувани како второстепена категорија за улогата на сторители на кривични дела. До 70-те и 80-те години на минатиот век теоретското проучување на криминалитетот се базира главно на машките сторители на кривични дела, како примарни престапници, земајќи го т.н. женски криминалитет како некој подвид на криминалитет и криминални активности, за кое не постои потреба од одделно проучување. Старите теории за криминалитетот на жените се засновале на постоење на пореметување на личноста и емоционална неприлагоденост на индивидуата. Целокупното објаснување кое се прави за малиот степен на пројавени криминогени активност кај група на жени, ги става во преден план или нејзините биофизички посебности, или, нешто подоцна, нејзината социокултурна улога поврзана со женското пронаоѓање во неа. Така, припадничките на групата жени кои го чинат регистрираниот криминал извршен од нив, доживуваат соочување со двојни осуди. Согласно општествените погледи и судења, тие ги пречекориле не само општествените граници, туку и половите.

Феминистичките движења кои се јавуваат од поново време, оставаат свој импакт и во ова поле во однос на криминологијата. Започнува се повеќе да се акцентира потребата од засебно изучување на криминалитетот на жените, поради што истиот

честопати, а сосем погрешно, е ословуван како „феминистички криминалитет“. Сепак, постапно, но сигурно, жената зазема поголем замав и во вршењето кривични дела, па целокупната светска статистика бележи тренд на покачување и поголема присутност на жената во сите кривични статистики, за сите типови сторени кривични дела. Ова покренува и одредени прашања, како на пример: дали постојат специфики во криминалитетот извршен од страна на жена, а гледано од аспект на родовата диференцијација? Осврнувајќи се конкретно на оваа тема, се поставува и прашањето: кои се главните побуди кои можат да предизвикаат ваква манифестација на антисоцијално однесување?

До денес, потребата од проучување на феноменологијата и етиологијата на криминалитетот на жените не е целосно исцрпена и покрај мноштвото дефиниции кои се појавуваат од осумдесетите години на минатиот век па наваму (кои пак се разновидни до противречност,) како и анализите и полемизирањата за причините кои водат кон постоење и развој на женски криминалитет. Половиот јаз, односно соодносот на полот и криминалитетот и нивните проучувањата секогаш го потенцираат фактот дека жените вршат помалку и полесни кривични дела од мажите. Истражуваното женско криминално однесување, сосем оскудно и еднолично, укажува и на тоа дека: жените за разлика од мажите ја достигнуваат критичната возраст за вршење на престапи порано и дека многу поретко се впуштаат во професионален криминалитет, како и тоа дека кога умислено се впуштаат во вршење кривични дела се поистрајни од мажите.

Но, освен сувопарни статистички проучувања, разбирањето на криминалитетот на жената во последниве две децении се сведува на просто објаснување на причините зошто жената се впушта во вршење на кривични дела воопшто, или зошто помалку од мажот. Затоа сметаме дека ваквите објаснувања се само почетна фаза во сеопфатното разбирање на појавата. Под „разбирање“ мислиме на сестрано запознавање и проучување на криминалното поведение на жените, на видовите кривични дела кои најчесто ги вршат, инцидентноста или постојаноста во криминалните води, индивидуалните причини и околности кои ги навеле, социјалната инволвираност или причините за отуѓеност, компарирање со криминалитетот кај мажите во однос на видовите кривични дела, начините на сторување и улогата на афектот при сторувањето (што би овозможило ставање на податокот во корелација со биолошко–психолошките теории за појава на криминалитетот кај жената), претходна виктимизација и поврзаноста со криминалното пројавено поведение и сл.

Гледањето на жената како феноменолошка карактеристика на секој одделен криминалитет, како и простото применување на методите за следење на „машкиот“ криминалитет врз оној кој го врши жената, без никакво внесување на родова сензибилност притоа, едноставно е недоволно. Заедно со оскудните познавања за криминалитетот на жената во последните две децении на нашава територија, а земајќи го во предвид влијанието од надвор и развивањето на научната мисла на оваа тема во глобални размери, се создава научна основа и потреба за подробно и подлабоко, пред сè разбирање, а потоа и проучување на криминалното однесување на жената на нашето поднебје.

Едностраноста на објаснувањето на појавата не е доволна за исцрпно запознавање со криминалитетот и неговите криминолошки карактеристики. Потребата од издвојување на методите за проучување на криминалитетот на жените сторители од оние преку кои се проучува криминалитетот на мажите, сметаме дека е клучна за разбирање на дел од причините поради кои истиот се појавува. Следењето на појавата во чекор, овозможува не само нејзино разбирање, туку и прогнозирање на криминалитетот кој го врши жената на нашите простори за некоја подалечна иднина, и создавање на солидна основа за развивање на општествени параметри за негова превенција, но и за соодветен третман.

II. Цели, значење и очекуван научен придонес

Преку изработување на оваа дисертација сакаме да ја продлабочиме теоретската слика за жената во улога на сторител на кривични дела. Всушност, овде лежи и основната **цел** која се очекува да се постигне, а тоа е проширување на теоретските, научни и истражувачки сознанија за жената криминалец. Систематизирајќи ги основните податоци кои ги познава науката до денес, феноменолошки, етиолошки, а пред сè виктимолошки, ќе се обидеме да ја проучиме жената од еден поинаков аспект и со индивидуализирани методи и техники. Дефицитарните податоци кои постојат во нашата држава на оваа тема и сведувањето на „оправдувањата“ за жената сторител на кривични дела на еднострано ниво, ќе послужат за формирање основа за истражување, која во текот на комплетирањето на сликата за жената-сторител ќе бидат доразвиени и дообјаснети.

Тука неминовно ги надоврзуваме и **значењето и придонесот** на овој труд. Сметаме дека ваква детална разработка на профилот жена-криминалец до сега не е направена на наше поднебје, што подразбира оскудност на податоци за оваа материја. Оваа дисертација ќе придонесе за детална етиолошка слика за жената и нејзината „темна страна“, тргајќи од психолошките, биолошките, социјалните и економските побуди, па се до материјализирање на искуствата и побудите за вршење кривични дела кои ќе ги добиеме од сторителите директно. Движејќи се во линија, теоретско, компаративно и домашно сознание, историско искуство, преку веќе извршени анализи и добиени податоци, па сè до презентација на денешни искуства и реални стории, ќе успееме да се вметнеме во една општествена пора во која до сега само се задираше. Жената како сторител на кривични дела ќе ја извадиме од прост феноменолошки момент при разгледување на одделни криминалитети и во нејзиното пручување ќе дадеме предност на нејзините физички и интелектуални способности *vis a vis* ситуационите околности. Анализирајќи ја жената низ призмата на женствена нота на криминалитетот, а не преку користење на методи оформени за мажот криминалец, ќе придонесеме овој труд да значи повеќе од просто нејзино генерализирачко броење. Ќе се потрудиме трудов да значи збогатување на криминолошката мисла и податоци и фрлање на едно ново светло врз овој сторител на кривични дела, наспроти досегашното негово држење во сенка на „машката работа“. Вистинската вредност дисертацијата ќе ја постигне кога со сето теоретско предзнање ќе се осврнеме кон реална жена на нашево поднебје, нејзините мотиви за криминализација, инкриминирачки околности и побуди и од неа директно ќе дојдеме до заклучоци колку навистина жената учествува во вкупниот криминалитет, на кој начин ги врши делата и од кои причини. Темата е вистински предизвик за осознавање на кривичната страна на жената како атипичен сторител, а сознанијата кои ќе ги добиеме при истражувањето се надеваме дека ќе значат придонес кон кривично правната мисла воопшто.

III. Предмет, тези и работни хипотези на истражувањето

Криминалитетот отсекогаш бил третиран како „машка работа“ па така светлото било насочено кон мажот како сторител на кривични дела. Паралелно на тоа, целокупната наука ги развила своите методи на проучување на феноменологија и

етиологија на криминалитетот поаѓајќи од методи и техники кои одговараат на машката конституција и темперамент. Жената како сторител е занемарена. Нејзиното третирање се движи на линија од жртва – провокатор, сведување на нејзиното однесување на некои животни промени или периоди и сл. Оскудноста на етиолошки податоци за криминалитет сторен од жена, а неспорно и на феноменолошки податоци, го оформуваат не само полето на интерес за пишување туку и предметот на оваа дисертација. Жената како сторител на кривичното дело, вистинското движење на криминалитетот на жената, како и причините кои ја навеле жената да се подвргне на сторување кривични дела, и последиците од нејзините активности е централниот **предмет** на оваа докторска дисертација. Временските, просторните услови кои ѝ влијаеле заедно со цел спектар на моментни фактори ќе бидат анализирани заедно, наспроти досегашното еднострано објаснување на жената криминалец.

Базирајќи се на предметот, целокупното истражување кое ќе биде направено ќе има за цел да ја докаже основната **теза**, а тоа е реалното зголемување на криминалитетот вршен од страна на жената низ годините. Потесно, разгледувањето на овој криминалитет на територијата на Република Македонија заедно со истражувањето кое ќе биде спроведено врз женските сторители на кривични дела, ќе има за цел да докаже дека и на нашево поднебје овој проблем постои со поголем интензитет отколку порано. Особен предизвик ќе биде истражувањето на причините, односно она на што се должи ваквото големо учество на жената во целокупниот криминалитет и ќе фрли огромно светло над трудот, особено во делот каде ќе анализираме дали отсекогаш постоел и бил прикриван во насока на постоење огромна темна бројка и неевидентирање поради кривката на жената или самата еманципација ја оддала жената на нејзино премерување со мажот и овде, на полето на криминалот.

Со цел доаѓање на податоци и развивање на основната теза, како и нејзино докажување, имаме палета на работни хипотези кои ќе придонесат кон полесно анализирање.

Една од **работните хипотезите** која ја поставуваме е дека овој криминалитет мора да се проучува засебно. Посебноста на жената во секоја структура од животот условила различни потреби на жената, а со тоа и засебни активности кои го отсликуваат душевниот немир. Односно, потребата од различен пристап резултира од позицијата во која со години живеела жената и реликтите кои ги остава зад себе и покрај привидното изедначување. Како и на секое друго поле, така и во вршењето кривични дела, доаѓа до израз нејзината телесна и психичка конституција и кривката за која гласно и често е

зборувано при објаснување на малото учество во криминалитетот. Токму затоа недоволно е споменатото феноменолошко гледање на жената и нејзиното бројчано прикажување. Целокупното емпириско истражување на поставените теории и примената на методи адаптирани на карактерот на жената ќе укаже колку навистина постоела ваквата потреба од проучување и ќе ни ја појасни вклученоста на жената во престапништвото, како без оглед на видот на кривичното дело, така и земајќи го предвид токму него, конкретниот криминалитет. Потоа, претставувањето на криминалитетот секогаш се прави низ очите на машкиот криминалитет. И покрај темелните константни анализирања на податоци, жената е таа која останува недоволно проучена. Тоа е нешто кое сакаме да го надминеме, заедно со користењето на интердисциплинарниот метод во проучувањето на појавата, па го поставуваме исто како работна хипотеза. Друга работна хипотеза која ќе оди во насока на осознавање на главната ни е раличноста на кривичните дела сторени од жената, односно на што се должи ваквата различност во вршењето на кривичните дела, а тоа повторно разгледано преку интердисциплинарен метод, оддалечувајќи се комплетно од досегашната едностраност во објаснувањето. А, како најбитна работна хипотеза, на која фрламе најголемо светло низ трудов е поврзаноста на претходната виктимизација на жената со пројавувањето на криминални активности, особено при вршењето на насилни дела. Имено, жената и девојката на денешницата се јавуваат како значително повиолентни од жените и девојките порано, и тоа е факт. Но, вршењето на вакви кривични дела, најчесто наговестува постоење на претходно нејзино втурнување во улога на жртва со акумулиран страв и загрозеност. Тоа е она кое сакаме да го прикажеме преку трудов, дека жената за да изврши насилно кривично дело, поготово убиство, има драстично поинакви мотиви одошто би имал мажот при вршење на вакви дела. Односно, дека нејзината претходна виктимизација наведува да пројави криминално однесување, кое ѝ ја менува општествената улога и ја метаморфозира од жртва во злосторник.

IV. Методологија на истражувањето

За проучување на целокупниот криминалитет, се применува цела лепеза на методи, од која секој метод на свој начин укажува на некој криминолошки фактор и помага за подобро објаснување на причините и последиците од појава на истиот.

Историскиот, компаративниот, case study, социолошкиот, аналитичкиот, дијалектичкиот, емпириско-аналитичкиот, методи кои водат кон спознавање на личноста на сторителот и неговите побуди, психолошки и психоаналитички методи, се само дел од кои различни истражувачи тргнуваат во објаснувањето на криминолошките појави. Во однос на истражувачките техники, применливи се скоро сите познати со цел собирање на податоци, нивна обработка и резимирање. Статистичките податоци многу одаваат во однос на движењето на криминалитетот низ годините, на појава, стагнирање, опаѓање или развивање на одреден вид на криминалитет. Самиот преглед на податоци овозможува не само проучување на она кое постоело и кое постои, туку и прогнозирање на идните фази и насоки на развивање на криминалитетот. Сепак, она кое се осознава не може да се земе како вистина дадена еднаш за секогаш. Спознанието на одредено маневрирање на криминолошките белези мора да се јавува како резултат на плурализам од методи и техники, отвореност на проучувачот и универзалност на материјата. Субјективизмот и приврзаноста кон одредени политичко - социјални струења се недоволни за создавање на објективни заклучоци и доближување кон материјалната вистина. Во општествените науки е релативно отежнато пронаоѓањето на вистината и нејзиното распознавање. Затоа правилниот избор на техники и методи е повеќе од нужен за формирање на солидна основа за проучување.

Научното спознавање, објаснување, прогнозирање и критикување на криминалитетот на жената и пред сè, негово одвојување од оној каде сторителите се мажи, како теоретски така и практично, е процес кој не е ништо помалку предизвикувачки од осознавање на феноменологијата и етиологијата на најтешките криминалитети. Она што е познато како концепт од повеќе фактори е најдоброто решение за спознавање на појавата. Уште во 1977 година, Шнајдер доаѓа до заклучок дека во рамки на криминологијата на овој концепт треба да му заблагодариме за најобемните и најверодостојните емпириски истражувачки резултати. Меѓутоа и во потрага по добар интердисциплинарен концепт се крие опасноста од востановување на еднострани или избрзани тврдења, доколку се зема во предвид некритичко определување за некој концепт кој што не се темели на теоретска интерпретација. Затоа опишување и теоретско објаснување на криминалитетот на жени е базичен метод кој треба да опфати поимното определување, основните белези и структура, описно согледување на појавата, квантитативно и квалитативно учество на жените во целокупниот криминалитет и сл. До вакви описни објанувања најдобро доаѓаме со користење на историскиот и компаративниот метод. Овие методи ни овозможуваат и

согледување на криминалитетот на жените во различни фази од развојот на општеството и во зависност од улогата која ја имала и степенот на еманципација, во различни краеве со различна политичка уреденост и класна раслоеност, различната социјална инклузија на жената во зависност од расната и класна припадност, условите во кои расте и се развива, нивото на патријархална уреденост на средината наспроти либерализацијата, постоењето или не на виктимизирачки околности при осозревање и сл.

Апсолвирање на податоците е исто така неопходно. За секој криминалитет е битно проучување на статистичките показатели на одредена локација. Така и при проучување на етиологијата на криминалитетот на жените мора да се дојде до податоци за обвинети и осудени жени во одредени временски интервали. На тој начин ќе се осознае движењето на криминалитетот во определен простор за определен временски период, како и за одреден криминалитет. Тука се потребни синтеза и анализа на податоци добиени со користење на разни истражувачки техники.

За Република Македонија битни се податоци кои датираат од овој век, односно кои освен преглед на статистиките од осамостојувањето и заклучоците за движење на криминалитетот, кои донекаде се истражувани, ќе се добијат и ажурирани, посовремени податоци за понов период за да се согледа инволвираноста на жената во криминалитетот во време кога, формално правно, ги ужива сите права како и мажот. Вакви податоци за нашата држава во однос на обвинети и осудени жени за одреден криминалитет, се добиени од Државниот завод за статистика на РМ, за конкретна временска рамка. Истите се проверени и компарирани со податоците со кои располага Министерството за внатрешни работи и Управата за извршување на санкции.

Разгледувањето на овие податоци, особено на обвинети и осудени жени, во однос на возраста, нејзиниот степен на образование, и општествена активност и сл., ќе покаже колку овие фактори имаат удел при впуштањето на жената во вршење на кривични дела. Фактот дали се работи за првопрестапнички или рецидивисти исто така укажува на социјалното поведение кое го има и развиениот карактер во конкретните услови за живот. Исто така ќе укаже и на поткрепување или разбивање на теоријата за „потешкото впуштање на жената во криминалитет, но појакиот карактер и перманентното опстојување во него доколку еднаш се впушти“. Сепак, особено е битно разгледувањето на различниот менталитет и општествени услови во кои растела жената и слободата која и била оставена во фазата на самопронаоѓање.

За целосно задоволување на интердисциплинарноста во методологијата, освен вакви статистички и „неми“ податоци, најдобро е да се даде осврт на „живите докази“ и

она кое имаат да го кажат. За тоа ја увидовме потребата од проучување на женската затвореничка популација.

Анкетирањето над сите затворенички на ниво на Република Македонија го сметавме за неопходно за добивање на слика за кои кривични дела на жените им се досудува затворска казна, висината на истата, нивниот претходен живот, во однос на брачна состојба, вработеност, образование и слично. Потоа анализа на степенот на рецидивизам кај затвореничката популација и причините кои ја навеле на тоа, постоење или не на претходна виктимизација и поврзаноста со типот на стореното кривично дело, како и третманот кој го добиваат во самата институција. За таа цел користени се прашалници со дваесет и четири кодирани прашања, анализирани статистички преку SPSS, програмата за анализа на потребните квалитативни податоци. Исто така, користени се и податоците од Управата на единствената пенитенцијарна установа за жени во Република Македонија, кои даваат претстава за движењето на бројката на затвореничката популација низ анализираниот период, видот на кривичните дела кои се вршени, висината на казната, претходното образование на затвореничката, возраста на која го сторила кривичното дело, рецидивизмот, брачната состојба и мајчинството, третманот во установата и сл. Голем дел од податоците се компарирани и со податоците добиени од Управата за извршување на санкции и анализите кои ги имаат објавувано во Годишните извештаи.

Примена на интервјуто како квалитативен метод и истражувачка техника се сметаат за доста корисни во развивање на концепт за причините кои ги навеле жените во оддавање кон криминалитет, начините на кои го сториле, умислата ако ја имале, причини за повтор, каење како и последиците кои врз нивниот живот го има пенитенцијарната установа и она кое го очекуваат по излегувањето оттаму. Потоа, фамилијата и поврзаноста која ја имаат со нив, деца, доколку ги имаат и како нивното кривично поведение се има одразено врз нив, употребата на дрога и алкохол и третмани за одвикнување и сл. Степенот на виктимизација, долку го имало и бил пресуден за вршење на кривични дела исто така може да се одреди при разговор со жените затворенички како и степенот на нивна социјализација и нејзиното влијание. Интервјуто е користено во насока на добивање на податоци за акцентираниот дел на овој труд, односно виктимизацијата на жената и нејзиното пројавување на насилно однесување со фатални последици.

Методите на индукција и дедукција се применуваат при донесување на заклучоци и констатации за научните можности кои ги нуди овој труд, а

генерализацијата и специјализацијата се паралелно користени при извлекувањето заклучоци кои се презентирани во контекст на истражувачките резултати до кои дојдовме преку користење на сите горенаведени методи.